

Integrace má soupeře ve valné části politických elit národních států

Národní stát v procesu globalizace

Summit Světové organizace obchodu v americkém Seattlu, který skončil neúspěchem, je dalším signálem, že proces hospodářské, technologické, vědecké a kulturní globalizace se stále více dostává do rozporu se zastaralými a neefektivními politickými institucemi. Zatímco nadnárodní společnosti a komunikační technologie stále více operují tak, jako by neexistovaly hranice mezi státy, politická organizace lidské společnosti na konci dvacátého století ustrnula na úrovni národních států. Jako už mnohokrát v historii dochází k rozvíření nůžek mezi organizací hospodářských procesů (které pružně reagují na rozvíjející se technologie a nové poznatky) a přirozeným konzervatismem politických institucí. V historii byl nesoulad mezi zastaralou politickou organizací společnosti a novými způsoby hospodářské aktivity většinou vyrovnáván postupnou modernizací politických institucí. Někdy bylo ale napětí příliš velké a došlo ke konfliktům nebo revolucím.

Současný vývoj je ovšem mnohem nebezpečnější a složitější než podobné procesy, které známe z historie. Především není omezen jen na jeden stát, nebo skupinu států, nebo jen na jeden civilizační okruh. Je to proces, který má poprvé v historii vskutku planetární rozměry. Jeho podstatou není spor mezi dvěma různými způsoby politické organizace společnosti v rámci téhož státu, ale spor mezi existující politickou organizací reprezentovanou národním státem a globál-

ními ekonomickými procesy, pro které je národní stát překážkou. Situace je o to složitější, že existují obrovské rozdíly nejen v ekonomické vyspělosti jednotlivých národních států, ale též obrovské rozdíly v modernizaci politických a právních institucí jednotlivých států. Různá úroveň politických a právních institucí navíc má co do činění s hluboce zakořeněnými nábožen-

Všechny ostatní dimenze tohoto procesu – jako například vytváření společné bezpečnostní politiky – jsou jen deriváty procesu modernizace politických institucí. Je jasné, že se takový proces bude střetávat s tvrdým odporem valné části politických elit národních států. Je to ve větším měřítku proces obdobný konfliktu, který se na začátku industriální éry odehrál mezi politiky-

kační technologie umožňují nejen přímé kontakty mezi lidmi, které ignorují národní politické instituce a další bariéry, ale též pomáhají růstu nadnárodní občanské společnosti ve formě mezinárodních asociací, profesních sdružení či globálních ekologických aktivit. Národní politické instituce tedy – obrazně řečeno – stále více plavou na pomyslné vodě, která ovšem má svůj vlastní pohyb. Ten je ale stále více mimo kontrolu národních států.

Je přirozené, že politická integrace vyvolává protireakci. Těchto obranných reakcí národních společenství jsou si dobře vědomi mnozí politici a zcela programově strachu z nevyhnutelného procesu změn využívají ke krátkodobým politickým cílům. Existence eurorealistů či euroskeptiků je tak zcela pochopitelná. Zároveň je ovšem nutné zdůraznit, že se v širším kontextu globalizace jedná spíše o síly opatrnickví bez vize nebo síly vypočítavé reakce. Ze všeho nejvíce je totiž zapotřebí politiků s vizí – tedy politiků, kteří budou schopni formulovat a občanům vysvětlovat, proč je nutné usilovat o nadnárodní integraci politických a právních institucí. Že se nejedná o nekalé záměry elitářů, ale o jedinou možnou snahu přivést zpět pod kontrolu ekonomické a technologické procesy, na které jsou politické instituce národních států dnes už příliš slabé. Alternativou může být globální konflikt, který v sobě nese potenciál sebezničení lidstva.

Obranných reakcí národních společenství proti integraci jsou si vědomi mnozí politici a strachu ze změn využívají ke krátkodobým politickým cílům.

skými a kulturními tradicemi jednotlivých států.

V západním světě, který byl procesem globalizace zatím zasažen nejvíce, jsme svědky pokusů vytvářet nadnárodní politické instituce, které by nejen mohly být účinnými partnery nadnárodních společenství, ale zároveň by byly schopny vytvořit nadnárodní regulační rámec pro tržní hospodářství. Právě proto je příklad Evropské unie – její úspěchy i selhání – tak důležitý. Na proces evropské integrace je nejdůležitější právě proces politické integrace. Ten není, jak argumentují někteří euroskeptici, jakýmsi umanutím skupiny eurokratů. Jde naopak o pokus modernizovat politické instituce v nadnárodním měřítku tak, aby se proces ekonomické globalizace – v tomto případě v evropském měřítku – zcela nevymlknuv z kontroly.

mi institucemi nově vznikajících národních států (jejichž existenci si hospodářství industriální éry de facto vynutilo) a mezi do té doby fungujícím klanovým nebo feudálním uspořádáním společnosti. Odpor některých politických elit národních států vůči projektu politické unifikace není přitom jen výrazem sobectví či nedostatku vize – tedy snah udržet si vliv v rámci vyzkoušených a zaběhnutých národních politických a ekonomických struktur. Jde i o pochopitelný strach z neznámého. V neposlední řadě pak o souboj s přirozeným konzervatismem národních společenství, která mají své vlastní identity a zaběhnuté stereotypy.

Pod povrchem takových stereotypů se ale vytváří jakýsi spodní proud nadnárodních lidských kontaktů, který jde za hranice pouhé ekonomické interakce. Moderní komuni-